

YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INTELLEKTUAL MULKNING AHAMIYATI.

Farhod Mahmudovich Tirkashyev

Sharof Rashidov nomidagi SamDU mustaqil-tadqiqotchisi.

Annotatsiya: *Intellectual mulk huquqlari, innovatsiyalarni himoya qilish va rag'batlantirish orqali yashil iqtisodiyotning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Intellectul mulk huquqlari orqali yangi ekologik texnologiyalar va barqaror ishlab chiqarish usullarini yaratish va tarqatish imkoniyati oshadi. Bu esa atrof-muhitni muhofaza qilish va iqtisodiy o'sishni birlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, intellektual mulk huquqlari orqali yashil loyihalarni moliyalashtirish va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyati ham mavjud. Ushbu maqolada intellektual mulk huquqlarining yashil iqtisodiyotdagi ahamiyati, ularning innovatsiyalarni rag'batlantirishdagi roli va barqaror rivojlanishga qo'shgan hissasi tahlil etiladi.*

Kalit so'zlar: *intellektual mulk huquqlari, yashil iqtisodiyot, innovatsiyalar, barqaror rivojlanish, ekologik texnologiyalar, moliyalashtirish, investitsiyalar, yashil loyihalar.*

Annotation: *Intellectual property rights play a crucial role in the development of a green economy by protecting and promoting innovations. Through intellectual property rights, the creation and dissemination of new ecological technologies and sustainable production methods are facilitated. This integration aids in harmonizing environmental protection with economic growth. Additionally, intellectual property rights enables the financing of green projects and attracts investments. This article analyzes the significance of intellectual property rights in the green economy, their role in stimulating innovations, and their contribution to sustainable development.*

Keywords: *intellectual property rights, green economy, innovations, sustainable development, ecological technologies, financing, investments, green projects.*

Аннотация: *Права интеллектуальной собственности играют ключевую роль в развитии зеленой экономики, защищая и стимулируя инновации. С помощью права интеллектуальной собственности увеличиваются возможности создания и распространения новых экологических технологий и устойчивых методов производства. Это способствует объединению охраны окружающей среды с экономическим ростом. Кроме того, права интеллектуальной собственности позволяют финансировать зеленые проекты и привлекать инвестиции. В данной статье анализируется значение прав интеллектуальной собственности в зеленой экономике, их роль в стимулировании инноваций и вклад в устойчивое развитие.*

Ключевые слова: *права интеллектуальной собственности, зеленая экономика, инновации, устойчивое развитие, экологические технологии, финансирование, инвестиции, зеленые проекты.*

Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda intellektual mulkning ahamiyati shundaki, u innovatsion yechimlarni yaratish va joriy etishda asosiy omil hisoblanadi. Masalan, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini ishlab chiqish, energiya samaradorligini oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha yangi texnologiyalarni yaratishda intellektual mulkni talab qiladi. Bunday texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish orqali yashil iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shish mumkin.

Shuningdek, intellektual mulkning huquqiy himoyasi investitsiyalarni jalb qilish va innovatsion faoliyatni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Intellektual mulk huquqlarini himoya qilish orqali tadbirkorlar va ilmiy-tadqiqot muassasalari o'z ishlaridan foyda olish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.

Shu bilan birga, intellektual mulkni himoya qilish va rivojlantirish uchun samarali huquqiy tizim va infratuzilma zarur. Mamlakatimizda intellektual mulk sohasini rivojlantirish strategiyasi qabul qilinib, bu borada izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Shunday qilib, yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda intellektual mulkning ahamiyati katta bo'lib, u innovatsion texnologiyalarni yaratish, iqtisodiy o'sishni ta'minlash va atrof-muhitni muhofaza qilishda muhim rol o'ynaydi.

Respublikamizda ham bir qancha olimlar ushbu sohada o'rganish ishlarini olib borishmoqda. Vaxabov A.V., Xajibakiev Sh.X., Toshmatov Sh.A. Xadjayev X. S., Asqarova M.T, Jamolov J.J.lar o'z asarlarida yashil iqtisodiyotning respublikamizdagi hozirgi holati, yechimini kutayotgan muammolar, ularni bartaraf qilish usullarini yoritgan bo'lsa, Oqyulov O.,Gafurova N.,Rustambekov I.,Rahmat A.,Yuldashov A., N.Rahmonqulovalar intellectual mulkning barcha sohalarga ta'sirini o'rganish borasida ilmiy tadqiqotlarini olib bormoqdalar.

Ushbu maqolani yozishda analiz, sintez, taqqoslash, qayta tasniflash, ekonometrik va iqtisodiy statistik usullardan foydalanilgan.

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi ekologik barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy o'sishni uyg'unlashtirishni maqsad qiladi. Intellektual mulk bu jarayonda muhim rol o'ynaydi, chunki u innovatsiyalarni himoya qilish va rag'batlantirish orqali yashil texnologiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Intellektual mulk iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. U innovatsiyalarni himoya qilish va rag'batlantirish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Intellektual mulkning rivojlanish bosqichlari quyidagilardan iborat:

- Yangi g'oyalar va texnologiyalarni ishlab chiqish.
- Patentlar, litsenziyalar va boshqa huquqiy vositalar orqali intellektual mulkni himoya qilish.
- Innovatsiyalarni bozorga chiqarish va tijoratlashtirish.

Bu bosqichlar orqali intellektual mulk iqtisodiy o'sish va barqarorlikka hissa qo'shadi.

Yashil iqtisodiyotda intellektual mulkning roli quyidagicha:

- Intellektual mulkni yangi, ekologik toza texnologiyalarni yaratish va joriy etishga yordam beradi.
- Intellektual mulk orqali yaratilgan texnologiyalarni himoya qilish investorlarni jalb qiladi va iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.
- Intellektual mulk orqali ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish barqaror rivojlanishga hissa qo'shadi.

Shuningdek, intellektual mulkni himoya qilish va rag'batlantirish orqali yashil texnologiyalarni rivojlantirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlash mumkin.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida intellektual mulkning roli muhimdir. Mamlakatda yashil texnologiyalarni rivojlantirish va intellektual mulkni himoya qilish bo'yicha bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Masalan, "Yashil iqtisodiyot sari: nazariy va amaliy yondashuvlar tahlili" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plamida yashil iqtisodiyotga o'tishning muhim jihatlari va intellektual mulkning roli tahlil qilingan.

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishida intellektual mulk muhim ahamiyatga ega. Intellektual mulk innovatsiyalarni himoya qilish va rag'batlantirish orqali yashil texnologiyalarni yaratish va joriy etishga yordam beradi. O'zbekistonda ham bu sohada bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Masalan, 2022-yil 26-aprelda Prezident qarori bilan "2022-2026-yillarda O'zbekiston Respublikasida intellektual mulk sohasini rivojlantirish strategiyasi" qabul qilindi. Mualliflik huquqi va tovar belgilari sohasidagi qonunchilikni takomillashtirish, ularni xalqaro standartlarga moslashtirish zarur. Bu, shuningdek, plagiarizm va kontrafakt mahsulotlar bilan kurashishda muhimdir. Ijodkorlar va tadbirkorlar o'rtasida intellektual mulkning ahamiyati haqida kengaytirilgan ta'lim va xabardorlik tadbirlarini o'tkazish kerak. Xususan, yosh ijodkorlar, startaplar va kichik bizneslar uchun intellektual mulkni qanday ro'yxatdan o'tkazish va himoya qilish bo'yicha treninglar tashkil etish zarur. Intellektual mulkni himoya qilishdagi xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, tajriba almashish va global bozorlarga kirish imkoniyatlarini yaratish muhimdir. Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida moliyaviy va nomoliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish, shu jumladan, yashil obligatsiyalar va boshqa moliyaviy instrumentlarni joriy etish zarur. Yashil texnologiyalarni rivojlantirish uchun ilmiy-tadqiqot institutlari, inkubatorlar va texnologik parklarni tashkil etish va ularni samarali faoliyatini ta'minlash muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 04.10.2019 yildagi PQ-4477-son 2019 - 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida.

2. Adrian C. Newton. An Introduction to the Green Economy: 1st Edition. Routledge, 2014. - 382 p.

3. Барқарор тараққиёт ва табиатшунослик асослари. Дарслик. А.Э.Эргашев ва б. - Т.: Baktoria press, 2016. - 296 б.

4.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 26.04.2022 yildagi PQ-221-son Intellektual mulk sohasini yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'grisidagi qarori.

5.O.Oqyulov. Intellektual mulk huquqi.Falsafa va huquq instituti Toshkent – 2005.

6.Tirkashev, F., & Musurmonov, N. (2024). Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

7.Tirkashev, F., & Toshpulatova, K. (2024). "Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

8.Tirkashev, F., & Zarmaxmatov, N. (2024). Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rni. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

9.Tirkashev, F., & Xo'jaqulov, I. (2024). Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

10.Tirkashev, F., & Raxmatullayev, S. (2024). Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

11.Xamdamova, N., Tirkashev, F., Sayfullayev, A., & Erkinov, S. (2024). Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

12.Tirkashev, F., & Isaxonov, S. (2024). Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

13.Tirkashev, F., & Asomiddinov, H. (2024). Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'imlarning iqtisodiy mohiyati. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(1).

14.Tirkashyev, F., & Asomiddinov, H. (2024). Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati.

15.Rahmiddin o'g, Y. J. R., & Tirkashyev, F. M. (2024). AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING XALQARO AMALIYOTI. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 7(12), 70-77.

16.Tirkashyev, F. M., & Asomiddin o'g'li, A. H. (2025). MOLIVAVIY RESURLARNI BOSHQARISHDA INTELLECTUAL MULKNING AHAMIYATI. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(4), 421-427.

17.Tirkashyev, F. M. (2025). INTELLECTUAL MULK TOIFASINI TAVSIFLASH. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(32), 92-98.

18.Rahmiddin o'g, Y. J. R., & Tirkashyev, F. M. (2024). AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING XALQARO AMALIYOTI. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 7(12), 70-77.

19.Tirkashyev, F. M., & Asomiddin o'g'li, A. H. (2025). MOLIVAVIY RESURLARNI BOSHQARISHDA INTELLECTUAL MULKNING AHAMIYATI. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(4), 421-427.

20.www.lex.uz

21.www.stat.uz